

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 2. novembra 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

O osnovnih napakah naše politike

I.

Časnikarstvo, javno mnenje.

V 38. številki je objavila »Slovenija« zanimiv in pravičen uvodnik »O osnovnih vprašanjih naše politične usmeritve«. Obžalovati je le, da ga je najbrž bralo razmeroma malo Slovencev, tembolj, ker so taki članki pri nas razmeroma redki.

Da, redki, kajti slovensko časnikarstvo v splošnem ne vrši svojih dolžnosti. En sam slovenski dnevnik objavlja redno uvodnike, ki so bolj ali manj načelnega značaja. Njegova izvajanja so navadno tehtna. Toda tudi ta dnevnik se razmeroma redko in malo bavi z vprašanjem, ki je vsaj za nas Slovence slej ko prej najvažnejše, to je s — slovenskim vprašanjem. Vsak otrok ve, da je danes to težko, toda do neke mere bi vendar le šlo.

Ostali naš dnevni tisk je pa v tem pogledu naravnost žalosten, verno ogledalo našega javnega življenja. Kupi potiskane papirja. Je že res, da je publicistika tudi pri nekaterih drugih narodnih zadnja leta jako, jako padla, toda to gotovo še ni nobeno tehtno opravičilo, kajti malo narodov živi danes v tako resnih okoliščinah kot ravno mi Slovenci. Zato bi moral biti tudi naš tisk temu primerno resen. Toda kaj vidimo?

Velik del naših časnikov je postal v polnem pomenu besede »šmokerski«. Ta del ni le do kosti zastrupil znatnega dela našega malomeščanstva, temveč tudi do kosti korumpiral velik del slovenskega časnikarstva, zaradi česar predstavlja vključ vsem svojim kulturnim rubrikam nedvomno škodljiv plevel na naši povojni kulturni njivi. Res je, tehnično je doživelo slovensko časnikarstvo po vojni precej napredka, toda vsebinsko bi človek skoraj dejal, da je nazadovalo. Otrleso se je predvojni surovosti, zato smo pa dobili cinizem, ki nima primere in ki naš narod demoralizira.

Pa vse te stvari so poglavje zase. Kar sem hotel poudariti, je dejstvo, da naš tisk vsaj zadnjih deset let absolutno ne vrši svoje dolžnosti. Če se človek le nekoliko zamisli v današnji položaj slovenskega naroda, potem mora priznati, da morda še nikoli v zgodovini ni preživel tako usodnih časov kot dandanes. Parceliran je na štiri države in naše narodne manjšine so tako popolnoma brezpravne, kot

pač nobene druge v Evropi. Že več let se mesec za mesecem pletejo nove misli in spletke v evropski diplomaciji, velik del teh se prav naravnost tiče tudi slovenskega etnografskega ozemlja, a prav vsem tem spletkam smo mi le kupčijski predmet, medtem ko niti ena ne računa z nami kot subjektom. Z nami uganjajo spekulacije, izvirajoče iz fašističnih zasnov in metod, ki gredo prav vse za tem, da nas

Gre torej prav očitno in prav resno tako resno kot še redko v naši zgodovini, a mi smo pri tem tako lahkomisljeno mirni, kot tudi še redko v naši zgodovini. Naše časopisje ima cele stolpce prostora za sport, za »vice«, za petintrideset in štiridesetletnice, za pomensko naštevane vseh udeležencev pri vsaki frazasti paradi, za vse krajevne čenče itd., a strašno pomanjkanja prostora vlada pri vsem časopisju za resno razglabljanje najbolj perečih vprašanj vsega naroda. Cele strani posveča perverzним umom in sodnijskim obravnavam, do milimetra natančno vemo, kako daleč je tekel ta tekmovalci in v kakšni »formi« je bil oni brečač, nimamo pa pojma, v čem je danes prav za prav bistvo slovenskega gospodarskega vprašanja, kakšen je danes mednarodni položaj izrečno s slovenskega vidika itd.

V tem pogledu lahko mirno in naravnost obtožujemo naše časnikarstvo. Dobro vemo, odkod je to poplitenje in »šmokerski« prišlo, katera stran je tista, ki je poplivila naše občinstvo, ker more ribariti le v kalnem, toda slabo izpričevalo za naše meščanstvo in tako imenovano izobraženstvo je, da se je dalo tako pokvariti, da uživa in plačuje hrano te kakovosti.

Pod vplivom našega plitvega časnikarstva izgublamo Slovenci še tisto resnost, ki smo jo kdaj imeli, zato tudi vključ vsega priznanja vrednim uspehom na marsikaterem polju drugod tako zelo in tako hitro izgublamo, da je človeka naravnost strah kam drvim. Zlasti velja to za politiko, ki je nazadnje ena najglavnejših, če ne osrednjih točk izživljanja vsakega naroda, kajti kakor je filozofija sestav vseh duhovnih ved, tako je politika sestav vsega praktičnega življenja in prizadevanj naroda. In ravno ta je pri nas danes tako popolnoma na tleh, tako korenito razdejana, kot morda še

ni bila nikoli. Še več: razdejana sta celo čut in zmisel za politiko, zlasti pri delu mladine, kar pomenja neizmerno škodo za pravičen razvoj naroda. Del mladine se danes izgublja v sportu, dlakocepi o meglenih teorijah ali pa prvi kot topa čreda za špekulanti, izgublja pa živo zvezo s svojo zemljo in s svojim ljudstvom, zaradi česar tudi od daleč ni več to, kar je bila celo pred sto leti, ko nam je ravno mladina ustvarila naš prvi in skoraj bi človek rekel doslej sploh edini slovenski narodni politični program. Edina izjema, kakor se zdi, je naša akademska mladina iz Slovenske Krajine.

Zakaj vse to? Zdi se mi, da so vzroki trije, in sicer:

- 1.) ker nimamo zavesti izročila,
- 2.) ker nimamo ponosa in samozavesti,
- 3.) ker sploh nimamo narodnega programa.

II.

Izročilo.

O važnosti narodnega izročila je pisala ravno »Slovenija« že ponovno. Izročilo je bilo vsem narodom in v vseh časih tista najsilnejša notranja opora, s pomočjo katere so se vzdrževali v najtežjih časih in končno tudi zmagovali. Kar pogledimo Poljake! Več kot sto let je, kar so jim zbrisali z evropskega zemljevida njih kraljestvo, a kljub temu, da so bili tako v Nemčiji kakor v carski Rusiji popolnoma brezpravni, ni iz njih niti za trenutek izginilo izročilo in danes so — velesila. Pogledimo Hrvatel! Nad 8 stol. so živeli pod »krono sv. Stefana«, nad 100 let so jih Madžari pritiskali k tlom, čeprav so bile njih ljudske množice kulturno vprav strašno zapuščene, meščanstvo pa marsikdaj do dna pokvarjeno, kot narod vendarle nikoli niso izgubili svojega kompasa, ker jih je v vseh časih in v vseh okoliščinah navajalo vedno in vedno na pravo pot njih živo narodno izročilo, ki je žarelo v slednjem nepismenem pastirju. In Srbi? V 14. stoletju so izgubili svojo državo, v 15. stoletju zadnje ostanke svoje samostojnosti, vsa gospoda se je poturčila in ostalo jim je le nekaj časih celo nepismenih povop. In vendar tudi oni kot narod nikoli niso izgubili izpred oči svojega cilja, dokler ni napočil trenutek in je trgovec s pomočjo zapuščene kmetiške raje dvignil svoj narod iz groba, da je danes ves osvobojen in zedinjen. Živo narodno izročilo, utelešeno v svetosavski cerkvi in v narodnih pes-

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Razgovor, ki je sledil, je postal vedno zanimivejši, in dasi sem bil že utrujen, bi bil poslušal še in še. Zanimala me je že snov sama, še bolj pa, kako jo je obravnaval. Kadar ga je »prišlo«, je bilo značilno, da ni govoril naravnost, kratko in jedrnat, kakor se pravi, marveč po ovinkih, da se je pokazalo zrno šele, ko je lupina čisto odpadla. Ni luščil; klesil je le lupino, kažoč na napake, da je v okviru njihovih obrisov zablestelo zrno samo od sebe. Ravnal se je torej tudi v malem po načelu, ki si ga je bil postavil, da ne dela po naročilu, temveč po spoznanju. S tem je poslušalca prisilil k samostojnemu razmišljanju in iskanju bistva. V manjši družbi, posebno v krogu znancev in prijateljev, je bil odličen besédnik, večji zbor različnih poslušalcev ga je pa vidno vznemirila, da se je težko obvladoval. Za javne nastope ni bil; nasprotno, bil je celó slab govornik. Nekoliko ga je kazil tudi glas, ki mu je manjkala zadostna melodioznost, dasi je bil sicer še dosti prijeten radi lahkega prizvoka notranjščine. — Ker sem že pri tem, mi bodi dovoljen malo daljši skok v stran, da ga že na tem mestu prikažem kot besédnika na govorniški deski in v družbi. Seveda le po svojih vtiskih. V začetku sem bil prepričan, da bom odpravil s par odstavki, toda gradivo mi narašča od tedna do tedna; pač zato, ker pišem nepripravljen po spominu sproti, radi česar trpi seveda tudi ča-

sovna razporedba dogodkov in tehnika pripovedovanja. V opravičbo naj mi bo izjava v uvodu, da bom govoril le v obliki kramljanja, ki zanj ni pravila.

Kakor že omenjeno, sva se spoznala s Cankarjem osebno par mesecev prej v ljubljanski kavarni »Union«. Razgovor ob tej priliki mi je ostal v živem spominu, ker je to bilo najino prvo srečanje, še bolj pa radi lekcije, ki mi jo je dal radi rabe napačnega svojilnega zaimka. Pogovor je bil namreč nanesel tudi na mojega, tedaj še v Ameriki živečega pokojnega brata Toneta.

Po njegovem posredovanju mi je bil Cankar leta 1899 poslal z Dunaja k vojakom v Mostar svojo prvo »Erotiko«, ki je tedaj ni bilo več v knjigotrštvu. Odtlej me je obdržal v spominu. — Ko tako govorim, za hip prisluhne in me, namrdniviši se, ustavi: »Ne reče se mojemu, ampak svojemu — zapomni si!... A te ni treba biti sram — sram naj bo tiste, ki se ponašajo z višjo izobrazbo, pa tako govore... Pusti — je že dobro; kar nadaljuj...« To mi je dalo povod, da sem odslej pazil na sleherni njegov besedo. Dasi nisem strokovnjak, trdim kljub temu, da pri njem tudi najboljši slovničar ne bi bil mogel iztakniti kake napake, pa najsi je govoril pripravljen in premišljen ali razdražen v družbi. Gotovo se dá o tem prerekati; toda on je imel svoj slog, ki se ga je držal tudi v besedi. Od njega ni odstopil niti pičice; zato je tudi vse korekture, vsaj zadnje, opravljal večinoma sam. Izpustitev slehernega akcenta ga je razburila do skrajnosti. Kdor bi ga bil popravil, kakor na primer prof. Breznik v svoji zadnji slovniči, bi mu

ne bil odpustil do smrti. Nekoč je ves besen zalučil knjigo v kot, ko je opazil vključ ponovni korekturi izpuščeno ali preveč vstavljeno ločilo ali akcent.

Še en sličen dogodek, ki sem mu bil priča: Bil je nekega zimskega večera med vojno v »Narodni kavarni«. Razgovarjal sem z enoletnim prostovoljcem Francetom Peterlinom o bližnjem ponovnem zbiranju »topovske krme« za fronto, ko vstopi in prisede Cankar. Ko sede, vjame Peterlinove besede: »Zadnjič so jih potrjali kar na oko, brez da bi jih bil zdravnik pregledal.« Cankar ga ves ogorčen ustavi: »Ne da bi jih bil pregledal, je pravilno; ne, brez! Pravite, da študirate jus, pa niti govoriti ne znate... Sramota!... Rad bi poznal profesorja, ki vas je učil take slovenščine...« Peterlin, mehak kakor je bil, otrpne od sramu, plašno strmeč v Cankarja. Videč ga takega, reče čez čas Cankar sočutno: »Saj nisem mislil tako hudo — le potolažite se. Jezi me pa, da je ta spaka tako v navadi. Pri vas me je presenetila tem bolj, ker ste bili v Kristanovi šoli.« Peterlin je bil namreč svoje dni sodelavec strankinega glasila »Zarje«, ki ji je bil glavni urednik Etbin Kristan. Cankar je Peterlina cenil kot poštenjaka, ni mu pa ugajal radi svoje plašljivosti; prav zato ga je nadržal, kakor mi je povedal naslednji dan. Peterlin je bil eden tistih redkih, ki za delo izven svoje redne službe niso zahtevali niti niso marali še kake posebne nagrade. Politični pregled v »Družinskem koledarju« za leto 1913 je izpod njegovega peresa; napisal ga je brez vsake nagrade. Med vojno je služil v vojaški bolnišnici pri uršulinkah v Ljubljani. Tu je videl vso bedo, ki jo

mih je ustvarilo čudo. Kjer niso mogli obhajati svoje »slave« po dnevi, so jo obhajali po noči, opustili je pa niso nikoli, nikjer in za nobeno ceno. In to izročilo jim je prineslo zmago. Še lepše vidimo to pri Irčih! Niso izgubili le svoje države, temveč celo jezik. Pobijali so jih Angleži kot živino, pobrali so jim vsa imetja, tisoče in desetisoče so pomorili z lakoto, pogнали jih z njih zemlje, trgali moža od žene, otroke od staršev itd., a niso jih uničili in danes so vkljub svoji malostevilnosti strli pritisk in odpor največjega imperija sveta in žive vnovič kot svoboden narod v svobodni lastni državi. Izgubili so prav vse, kar živo bitje sploh more izgubiti, samo enega jim niso mogli vzeti ne lakota, ne vislice, ne meč in ne ječe, to je vere in izročila, in to je končno zmagalo nad angleškimi armadami, dreednoti in milijardami.

Slovenci se pa žal ne zavedamo svojega izročila, in to je nedvomno naša največja škoda. Preprostem slovenskemu človeku se niti ne sanja ne več, da smo bili Slovenci kedaj tudi res sami svoji gospodarji. Ostali so v narodni duši globoko začrtani turški navali, a že spomini na najsvetlejšo točko slovenske zgodovine, to je na kmetiške upore, so skoraj popolnoma izginili. Pa še tisto, kar nekako tli v našem narodu, še za tisto imamo tako bore malo zmisla, le nekaj zunanosti imamo, n. pr. da si »narodne dame« ob vsaki priliki in nepriliki povezujejo na glave avbe in se nekateri meščani spakujejo pod klobuki bohinjskih pastirjev in rdečimi marelami. To naj bi bilo vse naše izročilo...

Toda zadnji srbijanski kmet pozna bolje zgodovino svojega naroda kot marsikak naš povprečni izobraženec, čeprav se ima za tako silno kulturnega in je bil.

Srbi izdajajo dan za dnem knjige in brošure o vsakem svojem mestecu, o vsakem lokalnem pojavu v svoji zgodovini, mi še do danes nimamo zgodovine naših kmetiških puntov, zgodovine trdih bojov za naše jezikovne pravice itd., itd., čeprav imamo dovolj profesorjev zgodovine. In v naših šolah, srednjih in osnovnih? Le rado-veden sem, kateri ljubljanski maturant bi mi znal vsaj v glavnih obrisih povedati zgodovino Ljubljane, »prestonice« Slovenije. Ali kateri učenec kmetiške ljudske šole karkoli iz zgodovine domače cerkve, bližnjih razvalin itd. itd., čeprav se naše

Ne, mi nimamo zavesti izročila. Tisto, na kar edino bi lahko oprli svojo narodno zavest, zanemarjamo in preziramo, v nebo pa povzdiguje vse tuje, kar nima in ni imelo z nami nikoli nobene zveze. Imamo knjige o Siamu in »Po solnčni Španiji«, nimamo je pa o naših Belokranjcih, o naši gospodarski zgodovini itd. itd.

Pomanjkanje izročila strašno občutimo predvsem v naši politiki, ki je zato brez prave osnove, brez izhodišča in brez — duše. Samo zato so pri nas mogoča vsa najrazličnejša pustolovstva in najde odmev vsak špekulant, ker že v ljudski duši ni tistega trdnega kriterija, ki ga daje ravno izročilo. Ravno zato so lahko prevračali razni pustolovci in špekulantje največje kozolce, zagovarjali najin se brezskrbno igrčkali z osnovnimi

Zavesti izročila seveda ni mogoče izsesati iz prstov in je tudi ne dekretirati, vsaj za silo bi jo lahko nadomestili s politično — vzgojo. In to je zopet silno žalostno poglavje našega narodnega življenja. Ali ima danes naše malomeščanstvo, še več, celo večina izobraženstva, sploh kako osnovno politično znanje in vzgojo. Ne, kajti sicer bi moralo že davno vkljub vsem skrivnostnim fondom zmrzniti vse časopisje, ki črepa svojo ideologijo iz

povzroča vojna, dasi v tej bolnišnici ni bilo težjih primerov. Zelo ga je skrbela usoda Slovanov, če bi zmagale osrednje sile. Pogosto sem ga videl v družbi prof. Melika in drja. Krivca, ki so zarotniško sklonjeni nad zemljevidom zasledovali stanje na bojiščih. Poraz Nemcev ob Marni ga je tako razvnel, da si je privoščil piva in cigarete, čeprav je bil abstinent in ni kadil. Zlasti je sovražil Avstrijo radi njene narodnostne politike, še bolj pa zavoljo reakcionarnosti; od zmage zavezniških armad je pričakoval tudi boljše usodo za proletarijat. Oče mu je bil namreč strojin pri rudniku v Zagorju. V težkih urah so mu bile misli vedno pri rudarjih. Na očeta je mislil čisto s solzami v očeh. »Koliko trpi, revež!« je ternal. »Toliko je že žrtvoval za mene, pa se mu ne morem oddolžiti...« Spomin na vojne grozote, na žive kepe mesa po bolnišnicah, mu je razjedal živce, omračil se mu je um in padel je po vojni kot žrtev vojne. Srčna želja, da bi kdaj pomagal rudarjem in staršem, se mu ni izpolnila. — Večer po omenjenemu dogodku me je Cankar prosil: »Daj, potolaži Peterlina; dobra duša je, pa bi mi bilo žal, če bi mislil, da imam slabo mnenje o njem...«

S tem sem, upam, dokazal, kako je Cankar pazil na pravilnost jezika ne le pri sebi, ampak tudi pri drugih. Gladko tekoča beseda pa še ne dela govornika; zato je potrebno še marsikaj. Za presojo, kakšen govornik je kdo, so odločilni predvsem uspehi; kdo je boljši, pa uporaba primerjalne metode. Resnične vrline poedinca se dajo najbolje oceniti le ob boku drugih velikih mož besede. Komponent za tako presojo je nešteto; poleg pravilne izgovarjave, zvočnosti glasu, kretanj, osebe

»Slovenija« včasih ponatiskuje kake ocvirke iz glasil raznih današnjih »gibanj« in že tu se mora človeku obračati želodec, kaj si leta 1934 upajo razni voditelji servirati narodu, ki se ima za kulturnega.

Mi nimamo osnovnih pojmov o osnovnih političnih vprašanjih, zato slepo drvim za svojim »lajbžurnalom« in za svojim »Führerjem«, pa naj špekulira kakor hoče in počne kar hoče. Kar pogledimo, kaj je pisala in govorila neka »slovenska« politična družba jeseni l. 1928 in kaj piše in govori danes, a obakrat so slepo prisegali nanjo isti ljudje. Ali smemo take pripadnike imenovati politično izobražene? Ne, to je topa čreda!

Smo narod brez politične izobrazbe, ker pri nas

N. K.:

Menda na svetu še ni bilo hudih časov, zmed in polomov, dokler je delovno ljudstvo, brez kvara za svoje skromne potrebe, držalo za plug in kladio. Delo ustvarja torej ne le stvarne vrednote, marveč tudi zmisel za idealizem, kar ljudsko dušo uglašča v čudovito skladje dnevnega življenja s svetom večnih idealov. Ritem poezije dela je izoblikoval v ljudstvu silno tenkočutnost za pravico in svobodo.

Toda oblastniki, v svoji gonji za tavnimi uspehi, so lok prenapenjali, osovražili delo in s tem hudo zadeli ob najobčutljivejši živec delovnega ljudstva. Da vzdrže oblast nad ljudstvom, si zamišljajo državne tvorbe, po katerih naj bi država bila absolutno največji delodajalec ter tako spravila v odvisnost delovno ljudstvo. In res, država čedalje bolj posega v mirno zasebno življenje posameznikov, da je večina delazmožnega prebivalstva na ta ali oni način zavisna od državnih financ. Sebični pohlepi zastrupljajo brezpravne množice, da jim je edina skrb še, ohraniti si golo življenje za vsako ceno.

Zato nazaj v združeno organizacijo naših prednikov, kakor so bili »miri« v Rusiji in zadruga pri Srbih ter župani pri starih Slovanih!

Vsa oblast naj se razvije od družinskega poglavarja, na župana občine, po teh na ljudske zbornice Enot ter šele po njih na državo. Zadruga in stanovske (poklicne) zbornice naj prevzamejo z javnopravno pravico vse agende države, ki niso nujno potrebne, da ostanejo v rokah državne uprave.

Z najširšo demokracijo je treba razbremeniti državo in jo osvoboditi od vseh tistih vab, ki so leglo korupcionizma in lahkega zaslužkarstva, zlasti merkantilizma in ozkosrčnega despotizma.

Državni zbor.

Vse Enote so združene v državnem zboru po svojih delegatih, ki so odgovorni svojim ljudskim zbornicam in vsakčas odstavljivi po teh zbornicah. Državni zbor sprejema državne zakone in okvirne zakone za Enote. Vsaka Enota ima pravico iniciative in državni zbor je dolžan o takem zakonskem predlogu razpravljati v določenem roku. Odklonjen ali bitno spremenjen zakonski predlog, ki je o njem dal državni svet kot neodvisno sodišče za demokratska ustavna poročstva svoje strokovno mnenje, da ni naperjen proti demokratski ustavi, se mora dati ljudstvu v referendum. Pravico glasovanja imajo vsi, ki imajo tudi volilno pravico v občini.

je še mnogo drugih. Govorniki, ki spekulirajo z nizkimi nagoni množic, pa najsi žanjejo še take uspehe, pri takem ocenjevanju ne bi smeli šteti, ker jim beseda ne prihaja iz globine in so zato v svoji biti demagogi. Kajti tu ne gre samo za »kdo« in »kako«, ampak tudi za »kaj«, za stvar, vsebino, resnico.

Popravek. V ta podlistek se je v zadnji številki vrnilo več pomot, ki močno kazijo smisel besedila. Glasiti se mora v prvem stolpcu namesto: glasu vesti pa ne vidiš = glasu vesti pa ne uideš; namesto: zbada, kljubuje = zbada, kljuje; v zadnjem stolpcu pa namesto: a nič hudega = a nič ne de; namesto: srdito strese = srdito otrese; namesto: morda bi raje vina in piva? = morda bi raje vina ali piva?; namesto: ne bom mrzlega = ne bom mrzlo. — Druge manjše napake je čitatelj lahko sam opazil in popravil.

Misijski koledar 1935.

Velika osmerka, 128 strani. Izdalo Misijskišče v Grobljah, pošta Domžale.

Poleg običajne koledarske in posebne strokovne vsebine obsega koledar nekakšen pregled dela tudi slovenskih misijonarjev. Razen tega nudi tudi nekaj splošnih sestavkov, ki se seveda tičejo predvsem terišča misijonskega dela, kakor o »Afriki, deželi skrivnosti, o »Limpopu, skrivnostni reki«, o »Japonski in njenih problemih«, ter nekaj folklorističnih in leposlovnih prispevkov.

Popravek. V zadnji vrsti drugega predela sestavka »Goriški Slovenci« beri pravilno: »iz Srbije« namesto »iz Sofije«.

nima nihče zmisla za politično vzgojo. Šele zadnje mesece skuša opravljati to krvavo potrebno delo uvodnikar nekega našega dnevnika, in »Slovenija« je očitno posvečena predvsem temu nameru, a to so kaplje v morju. Ali ni za nas značilno, da smo skoraj prav brez vsake politične literature? In niti potrebe po njej ne čuti menda nihče. Založbe kar tekmujejo, katera bo izdala več prevodov raznih seksualnih romanov, pri ponudbi politično zgodovinskega ali političnega vzgojnega dela zmagujejo z rameni in se izgovarjajo z že za leta naprej določenimi programi.

Nimamo zavesti izročila, nimamo politične vzgoje in ne politične izobrazbe, zato je tudi naša politika taka, kakršna pač je.

(Dalje prihodnjik.)

Še o osnutkih ustave

Pravico iniciative imata tudi Zveza gospodarskih svetov za gospodarske zakone in Glavna združna zveza za združne zakone. Državnemu zboru po njima izročeni zakonski predlogi imajo drugim zakonskim predlogom enak postopek.

Razen ljudskih zbornic, zveze gospodarskih svetov in glavne združne zveze ima pravico iniciative tudi vlada in državni zbor sam.

Razpust državnega zbora je nemogoč, pač pa ima državna vlada pravico, da od vseh ali od posameznih ljudskih zbornic zahteva izmenjavo njihovih delegatov. Če tega ljudska zbornica ne bi storila v določenem roku, mora le-ta razpisati zase nove volitve. Novoizvoljena ljudska zbornica, če vztraja v odporu, mora utemeljiti ta odpor, ki ga ljudsko glasovanje (referendum) odobri ali odkloni. Če ga ljudstvo odkloni, ima državna vlada pravico, razpustiti ljudsko zbornico in sama razpisati nove volitve v dotični Enoti.

Vlada države.

Vlada je odgovorna neposredno ljudstvu. Če ljudstvo zahteva ali predlog vlade z ljudskim glasovanjem odkloni, je vlada dolžna, podati ostavko. Državni svet, če zahtevata odstop vlade vsaj dve Enoti, t. j. ljudski zbornici, ali državni zbor in vsaj ena Enota, mora vprašati ljudstvo za mnenje.

Predsednika vlade imenuje vladar iz terno-predloga državnega zbora. Ta terno-predlog izglasuje državni zbor s kvalificirano večino. Če take večine ne bi bilo, odloči državni svet tak terno-predlog iz oseb, ki so se imenovali med razpravo v državnem zboru za kandidate.

Predsednik vlade izbere iz vsakega terno-predloga vsake ljudske zbornice po enega ministra, ostale pa na enak način določi Glavna združna zveza in Zveza gospodarskih svetov. Ministrski svet porazdeli ministrstva med svoje člene, nakar podpiše vladar ukaz za vsakega ministra posebej. Ker je minister za svoje delo in za delo v vladi osebno odgovoren korporaciji, ki ga je stavila v svoj terno-predlog, in posredno državnemu zboru, je dolžan, da odstopi utemeljeno pritožbo mandantov državnemu svetu, če ta (državni svet) ni odklonil pritožbe v določenem roku. Kvalificirana zaupnica v državnem zboru po tej pritožbi pa razveže ministra te dolžnosti.

O spremembi ustave odloča ljudsko glasovanje na iniciativni predlog vsaj dveh ljudskih zbornic ter po pristanku državnega sveta glede varstva demokratskih osnovnih načel.

Vsi iniciativni predlogi morajo biti formalno in pravno izdelani.

Narodno in združno gospodarstvo.

Zveza gospodarskih svetov in Glavna združna zveza se upravljata po lastnih statutih v zmislu okvirnih zakonov. Načela gospodarstva morajo ustrezati ljudskemu čutu pravice in pravičnosti. Vsak državljan ima pravico do človeka dostojnega življenja in je zato dolžan po svojih sposobnostih opravljati produktivno ali drugače družbeno koristno delo.

Vsa podjetja, kakršnekoli oblike in sestava so pod nadzorstvom Gospodarskih svetov in Združnih zvez. Gospodarski svet in Združna zveza vsake Enote sta včlenjena v Zvezi gospodarskih svetov odnosno v Glavni združni zvezi, ki vršita nadzorstvo gospodarstva po Enotah, ne da bi rušila samoupravno gospodarsko načelo. Državna gospodarska kontrola pa vzdržuje ravnateljstvo med korporacijami in kooperativami. Za združna podjetja velja načelo tako zvane podpirane svobode. Vsem drugim podjetjem je svoboda zagotovljena v okviru stanovskih (poklicnih) uredb. Podjetja, ki niso ali ne morejo biti včlenjena v korporacijah in kooperativah, so tolerirana po državljanem zakoniku, kolikor ne škodujejo načelom delovnega ljudstva.

Vsakdo, ki sam obdeluje zemljo in od plodov svoje zemlje živi, mora imeti svoj dom, potrebno površino zemlje, živine in premičnin, da preživi dostojno svojo družino. Ta minimum je nedotakljiv, niti lastnik nima pravice z njim prosto razpolagati, če ima družino.

Kmečka zbornica skrbi, da so vsa polja obdelana, ustanavlja naselja, zida kmečke domove, oskrbuje obvezna zavarovanja proti požaru, proti poginu živine, proti povodnjim, proti toči in drugim vremenskim škodam; nadalje proti boleznim, nezgodam, za starost in onemoglost. Posreduje kredit. Kmet sme plačevati svoje dajatve tudi v naturi po dnevni ceni. Za pomoč kmetu pri delu se uporabljajo tako zvani leteči oddelki poljedelskih delavcev in vojaštvo.

Delavska zbornica skrbi, da je vsaka delovna, v njej organizirana moč pod posebnim varstvom zakona. Zato imej delavska zbornica sankcijo zakona, da vsako podjetje, ki delavca izrablja, zaden vse strogo. Podjetja so dolžna, prispevati v skupni fond za delavske domove. Načelo bodi, da vsak delavec svojem zaslugu in človeškemu dostojanstvu primerno stanuje ali v lastni ali združni hiši. Za delavce se štejejo razen ročnih tudi duševni delavci, če po svojem posebnem delu ne spadajo v kako drugo zbornico.

V vseh podjetjih naj delavec o svojem delu sam odločuje v svojih delavskih svetih po delavnicah. Naj si delavec sami po svojih sposobnostih razdelijo delo, ne da bi bili odvisni od dobre ali zle volje svojih predpostavljanih. Delavstvo imej pravico, da po svojih zaupnikih nadzira tudi upravo in knjigovodstvo podjetja, da se postopno doseže delavski delež na dobičku donosnosti podjetja, ker končni cilj bodi, da pride delavstvo do solastništva.

Vsak delavec bodi zavarovan proti bolezni, proti nezgodam, proti brezposelnosti, za starost in onemoglost ter za vzdrževanje družine sploh.

Zenske delovne moči naj se omejujejo na najnujnejše delo, toda z enako plačo za enako delo z moškimi. Ženska moč bodi deležna posebnega varstva z ozirom na ustanovitev in vzdrževanje zdravih družin.

Oderuštvo je kaznivo in vsi pravni posli »contra bonos mores« so nezakoniti in neveljavni.

Dedna pravica se omejuje v korist celote, zlasti za podpiranje združništva.

Davkoplačevalec je v načelu občina, proti državi pa izterjuje državne davke od občin Enot. V državnem proračunu se davki razdeljujejo odstotno po finančni moči Enot. Vsaka Enota odraja tuje potem državi, kar je državnega, za vse drugo pa skrbi sama po svojih zakonih. Načelo bodi, da je stvarni eksistenčni minimum neobdavčljiv, navzgor pa naj bodo davki progresivni na stvarne dohodke. Državnega monopola in državne trošarine ni, pač pa gre vsa carina v državne dohodke.

Na razkošno življenje, lepote in lepota naj se uvede poseben davek.

Gozdovi so lastnina občin, ali več občin skupaj, ali združna lastnina. Način izrabljanja lesa iz teh gozdov določa poseben zakon Enote.

Prirastek na vrednosti katerekoli nepremičnine, če je nastal brez truda lastnika, pripada občini, kjer je ta nepremičnina.

Sklep.

Kako naj bi se razdelili posli med državo, Enotami, korporacijami in zadrugami, je bitno že povedano, v podrobnosti se spuščati pa ne kaže.

Če omenim h koncu, da v tako državo spada edino le narodna milica s posebnim poveljstvom za vsako Enoto, mislim, da sem v glavnem povedal vse, kar gre v okvir časnikarskega članka.

So vrzeli v tem prispevku k osnutku, Kdor bi se strokovno poglubil v stvar in jo predelal v dokončni osnutek, mu ne bo težko najti nit zveze in ugotoviti načela za pravno osnovo.

toda ta se boji zahtevati, oni se boji dati, marsikoga pa tare strah, da bi sprejel. Vse pa bo končno prepričala vedno večja in večja nujna.

Zato pa je treba o vsem tem čim več pisati, čim več govoriti, da glas ljudstva ne ostane — glas vpjočega v puščavi.

„Jutro“ in slovenska gostilniška obrt

»Jutro« ima za svojo posebno dolžnost in nalogo, da vsak hip prijadra s kakimi številkami, kako dobro se nam Slovincem godi, ali v celoti, ali pa zdaj temu stanu, zdaj oni obrti. Tako je po leti izračunalo, kakšne imenitne dohodke ima Ljubljana od tujkega prometa, za prvo letošnje polletje kar natančno 7.642.800 dinarjev, ki jih je pa zaokrožilo navzgor zaradi preprostosti, potem ko je »lahko mirno presodilo« zadevščino, na celih 10.000.000 dinarjev. Kako je prišlo do te svoje »mirne sodb« tega sicer ni povedalo, mislimo pa, da lahko tudi mi mirno sodimo, ker se nam pač pod jutranjim varuštvo čedalje imenitneje godi, da je ta navzgor zaokrožena številka naravna posledica te splošno naraščajoče blaginje v Sloveniji sploh in v Ljubljani posebej.

Vendar pa so ljubljanski gostilničarji in hotelirji očitno mnenja, da naraščanje blaginje pri gospodih okoli »Jutra« še nima za neogibno posledico naraščajoče blaginje pri ljubljanskih gostilniških podjetjih. Preiskali so »Jutrove« številke in glej, pokazalo se je, da je bilo plačanih v Ljubljani polovico manj nočnih, nego jih je našlelo »Jutro«, namreč ne 76.428, ampak samo 38.865. In zlasti so zlahka dokazali, da je ocenitev izdatkov za eno nočnino s 100 dinarji, kakor je to storilo »Jutro« mnogo, mnogo previsoko. Mimogrede: to slednje je pač znano in verjetno za vsakogar, kajti večina potnikov mora gledati v današnji stiski, da izhaja z mnogo manjšim zneskom, in če računamo povprečni izdatek za nočnino s 50 do 60 dinarji, je to gotovo več kot dovolj.

Gostilniška podjetja ugotavljajo tudi, da je bila vsaka postelja v ljubljanskih prenočiščih komaj vsak tretji dan zasedena. To se pravi z drugimi besedami, dve tretjini v prenočilna podjetja naložene glavnice ne donajata nobenega dobička, sta mrtvi.

»Združenje gostilniških podjetij« v Ljubljani opozarja nadalje po pravici na slabe posledice, težave in izdatke, ki utegnejo nastati za njegove člene iz takih neresničnih navedb: »Omenjeni (namreč »Jutrov«) članek more služiti, kakor smo že rekli, raznim oblastem kot dobrodošla informacija. Kaj pa tedaj, ako je ta informacija napačna kar za celih 100%, kakor smo dokazali v danem primeru? Kako napačni sklepi morejo slediti iz netočnih objav v pogledu presojanja in ocenitve davčne moči na pr. hotelskih in gostilniških podjetij vobče? Kako vse drugače sliši uho davčne uprave ali druge oblasti, ako se ugotovi pravilno, n. pr. da je imela Ljubljana od tujkega prometa I. polletja le 3.886.500 dinarjev in ne 7.641.800 dinarjev ali celo 10 milijonov. Še posebej je treba pripomniti, da pomenja vsota tujkega prometa, izražena v številkah, le celoten promet, kar pa bi se pri povrnem čitanju iz naslova članka samega kaj lahko zamejalo s čistim dohodkom od tujkega prometa, ki ga je Ljubljana imela v I. polletju t. l.«

Ta dokaz pa seve »Jutra« še malo ne bo motil, da ne bi pri prvi priliki spet »postreglo« neki jugoslovanski javnosti s podobnimi številkami, ki bodo kazale in izpričevale »napredek našega gospodarstva in blaginje«. Že ve zakaj. Veselo znamenje je samo, da v tej podtaknjeni blaginji živijo slovenski pridobitniki niso več pri volji, požirati take pravljice. Saj skoraj ni zborovanja več, ki bi na njem vprav razločno ne povedali jutranji gospodi, kar jim gre in čigava krivda je, da je tako, kakor pač je.

In tako je prav. Jutranjih ljudi sicer ne bodo spreobrnil. Pa tega niti treba ni. Ali povedati in vedno in vedno znova je treba to pripovedovati zategadelj, da se bo videlo tudi navzven, kar je danes navznoter jasno slehernemu slovenskemu človeku: da nimajo namreč ti ljudje nikjer in nikoli pravice, govoriti in nastopati v našem imenu.

Nevarnost laži-lovcev

Lani smo poročali med drugim o smrtni nesreči v tržiških loviščih. Malomaren lovec — ali bolje nelovec — je streljal na človeka v grmovju, ki ga je imel za — ruševca. In revna družina je prišla ob rednika.

Pri tisti priliki smo opozorili na to, da so lovske nesreče kar nekakšna stalna prikazen našega lovstva. Nikjer drugje se jih ne pripeti razmeroma toliko, kot pri nas. S tem še ne mislimo reči, da je morebiti vprav pri nas lovska strast večja, kot drugod. Povsod je najti ljudi, ki v zadostitev slepi strasti ne poznajo pomislekov in npravnstvenih ovir, ki so ji pripravljeni žrtvovati magari tudi življenje in zdravje svojega bližnjika. Ali nekaj je, kar drugje brzda njihovo brezobzirnost. Oblastva sledujejo krivca, kazni in odškodnine so visoke in občutne, in tudi lovske organizacije se brigajo, da ne bohota laži-lovstvo. Laži-lovci — to je namreč edina prava označba takih lovcev. Kajti drugod spoštujejo lovec svoj častni zakonik, ki pravi, naj

lovec ne strelja na cilj, ki ga dobro in v vseh podrobnostih ne razločuje, še celo takrat ne, če zanesljivo ve, da ma divjad pred seboj. Kajti pravi lovec mora ne samo vedeti, kaj strelja, ampak mora se tudi prepričati, če bo njegov strel smrten za žival, če jo bo torej zadel tako, da pogine kmalu in brez dolgih muk. V tem pogledu so ravno pravi lovec zelo strogi in obsojajo laži-lovce kar najostreje.

Ze lansko leto smo pozvali tako lovske zbornice kakor lovske društvo, naj rešita čast slovenskih lovcev in posežeta vmes. Ali prav nič ni bilo slišati, da bi bil eden ali drugi kaj ukrenil. Lovske nesreče se dogajajo naprej in se bodo še dogajale. Spet in spet bodo padale nedolžne žrtve, laži-lovci bodo skomizgali, momljali puhlo obžalovanje in — streljali in ogražali dalje.

Sicer pa, zakaj naj bi delali drugače? Lovec na Križki gori, ki je ubil družinskega očeta, ker ga je zamenjal z divjim petelinom,

Videli so, da ni nič nevarnega, če streljajo na lov vse splaz, pa pri tem, če ni drugače, ubijejo človeka. Zakaj bi torej delali drugače?

Sicer po našem mnenju sedanji kaz. zakonik prav razločno stavi pod kazen tako ogražanje življenja in zdravja ljudi. Toda če za kogarkoli,

besedilo zakonika ni dovolj jasno, ga bo pač treba spopolniti, da bo umljiv tudi za takega, ki sta mu pravno znanje in pravna logika bolj pomanjkljiva. Nedavno tega je bil obsojen orožnik, ker je streljal na napadalca, ki je šel z nožem nadenj, čeprav je ta orožnik v svojo obrambo po pravici navajal, da ni mogel slutiti, kaj vse napadalec misli in da se je torej moral braniti. Prav! Človeško življenje je dragoceno in igrati se ne smemo z njim, razen res v skrajni sili. Ali ti laži-lovci ogražajo življenje mirnih ljudi brez vsake potrebe, zgolj za svojo zabavo. In prav tu ne sme biti nobene opravičila, nobene izjeme od pravila, ki so si ga postavili pravi lovci sami: ne streljaj, če in dokler natančno ne vidiš, kje in kaj je tvoj cilj. Ne streljaj zlasti, dokler se nisi natančno preveril, da ne ogražаш nedolžnega človeka, če se že na Slovensko lovske društvo lahko zanašas, da te bo še vedno s ponosom prištevilo med svoje člene, če tudi trpinčiš nedolžno divjad z zanikarnimi, slabimi strelji. In tisti hip, ko bo vsak laži-lovec vedel, da ga lahko čaka za malomaren strel občutna kazn, ki bi morala biti po naravi stvari vse strožja, kot na primer za prekoračenje silobrana ali stiske, tisti hip, ko bo vedel, da zgolj v zadostitev strasti, ali največkrat lovske ničemurnosti ne sme ogražati človeškega gibanja, tisti hip bo tudi konec lovskih nesreč.

Javnost ima prav preprosto izbiro: ali naj višje ceni slepo strast posameznikov ali varnost mirnih ljudi. Odločitev je samo ena, ki ni samo lahka, ampak tudi brezpogojna.

Te dni je spet zanikarn lovec streljal v višnjegorskih loviščih pri belem dnevu komaj na kakih dvajset korakov oddaljeni cilj, ki ga je imel za bogvekaj, ki je bil pa seveda spet človek, siromašen dninar. Lovec je imel kajpada trden namen, ubiti ga. Sreča pa je bila v tem, da taki lovci po navadi ne znajo dobro streljati. In samo ta okolnost je rešila dninarju življenje, kajti na tako blizko razdaljo je pravilen strel s šibrami tudi za človeka smrten.

Otrokom ne daj puške v roko, to je staro kmečko pravilo. Skušnja uči, da se dogajajo nesreče s strelnim orožjem skoraj vedno pri ljudeh, ki se niso v kaki strogi — na primer vojaški ali podobni — šoli naučili, ravnanje z njim. Saj je treba samo gledati takega novince, kadar prime samokres v roke: če ne bo cevi slučajno naperil v lastni nos ali trebuh, je prav gotovo naravnana po vrsti na vsakega navzočega, pa naj je nabasana ali ne. Zato naj bi se ne dovolila nošnja strelnega orožja nikomur, ki ni dokazal, da se zaveda vseh nevarnosti, ki jih povzroča neprevidno ravnanje z njim. Zlasti pa naj velja to za lovece, pri katerih šteje poleg nerodnosti in nepoučenosti še strast. Razen tega pa mora biti seveda samo po sebi umljivo, da mora poslej zgubiti vsak lovec pravico, da poseduje in nosi orožje, če je kedaj kogarkoli ogražal s svojim streljanjem.

Po dosedanjih skušnjah je eno gotovo: od slovenskih lovcev samih ne smemo pričakovati, da bi bili ali voljni ali sposobni, izrezati to kužno rano, ki ji podleha leto za letom toliko nedolžnih ljudi. Vzrokov ne bomo raziskavali, očitno pa je, da so v njihovem društvu pravi lovec v manjšini. Zato bo morala poiskati javnost drugo pot, da se že kedaj preneha streljati ljudi namesto divjadi.

OPAZOVALEC

Rojstni dan Franca Ks. Meška

(Ob šestdesetletnici.)

Jubilejev po naših časnikih so ljudje do grla siti, še bolj kot posmrtnic, ker v njih pišejo vse mogoči ljudje in o vseh mogočih osebah. Pisanje o petdeset- in osemdesetletnicah malo pomembnih oseb je osebni kult, ki je neokusen in prazen. Življenje posameznikov ima pomen za splošnost le, če so ustvarili dela, ki imajo trajen pomen.

Slovenski književniki so bil stebri slovenstva, že od Trubarja naprej, do viška Prešernovega in njegovih pravih in resničnih naslednikov.

Franc Ks. Meško je slovenski pisatelj, ki je zapolnjen v svoje ljudstvo in v slovenstvo in je zanj živel z vsem srcem. Rojen 28. oktobra 1874 v Ključaroveh pri Sv. Tomažu nad Ormožem, je vstopil l. 1897 v bogoslovje v Celovcu, da bi delal in živel v najbolj ogroženih slovenskih pokrajinah, na Koroškem, čeprav je štajerski rojak. Služboval je na koroški zemlji v Škocijanu ob Klopinskiem jezeru, v Žabnicah pod Sv. Višarjami, v Kneži, v Grebiniškem kloštru, v Št. Danielu in nazadnje pri Mariji na Zilji, dokler ga niso ponoči po zimi l. 1919 pregnali narodni nasprotniki. Seme, ki ga je sejalo po teh slovenskih koroških farah, klije še današnji dan.

Na koroški zemlji so zrastle najimenitnejša Meškova dela. Prvi njegov roman »Kam plove-

mo« (iz l. 1897), ki smo ga brali skoraj še otroci, je bil v takratnih časih, ko je bilo pravo mrtvilo v slovenskem leposlovju, pravo razodetje. Kakor Ivan Cankar, Meškov sovrstnik, čeprav ne ud njegove leposlovne družine je bil tudi Meško pod književnim vodstvom Frančiška Levca, ko je pisal za Slovensko Matico »Slike in povesti«, »Iz mojega dnevnika« itd. Stopil je potem v krog »Dom in Sveta«. Meškovi knjigi »Ob tihih večerih« in »Mir božji« sta deli, ki bosta ostali v slovenski književnosti za vselej pomembni. Roman v 2 delih »Na Poljani«, ki ga je posvetil »Domovini, s sladkostjo in bridkostjo ljubljene« je pa zgodba slovenskega občestva na vasi. Visoko umetnostno vrednost imajo Meškove svetniške legende o Sv. Frančišku in druge. Drame »Na smrt obsojeni«, »Mati«, »Pri Hrasovih« so idealistični teksti, ki so se vdomačili po vsej Sloveniji.

Fr. Ks. Meško je književni slovenski vrh, ki je zrastle ob začetku 20. stoletja vstrie Ivanu Cankarju, čeprav ni tako blesteč kot Cankar, je pa zato bolj notranji.

Ker je Meško dosegel mednarodno literarno raven, ni čudno, da je nesel slovensko ime daleč med svet. Poleg Ivana Cankarja je najbolj prodril v tujino. Meškova dela so prevedena v maloruščino, češčino, nemščino in angleščino. Veliko naših ljudi tega ne ve in je zato potrebno, da prav to posebno poudarjamo. Tuji narodi cenijo Meškova dela zato, ker so po kakovosti na visoki stopinji in ker so zrastle iz korenin naše zemlje in duše in imajo zato resnično vsebino.

Propad puškarske šole

Poleg mnogo drugih naprav so pred nekaj leti tudi puškarsko šolo v Kranju prestavili v Užice. Po tistem vzorcu, po katerem so hoteli prestaviti tudi železarsko industrijo iz Jesenic v Bosno, ne da bi razmišljali o tem, če so dani za tako prestavitve pogoji, med katere spadajo seveda tudi — in sicer v prvi vrsti — sposobni ljudje. Naravna posledica takih premestitev je kajpada propadanje in končno propad. V Sloveniji je imela puškarska šola vse pogoje za razvoj: puškarska obrt v Borovljah, odkoder se je po zgubljenem plebiscitu preselila v Kranj, je bila stara slovenska obrt, pa tudi drugod po slovenski zemlji je bilo dovolj puškarske in sorodne železarske industrije. Zato se je puškarska šola v Kranju začela lepo razvijati in gotovo bi se bila razvijala še bolje, če bi jo bile oblasti podpirale, kakor to gre. S premestitvijo v Srbijo je pa začela seveda ta šola propadati. In danes piše samo »Jutro« dobesedno:

»V oktobru 1921 je bila v Kranju ustanovljena tudi državna puškarska šola, ki je delovala tam do leta 1930., ko je bila prenešana v Užice.

Puškarska šola je razdeljena na štiri razrede in na oddelke v puškarski stroki po vzoru takih strokovnih zavodov v Belgiji. Odkar je bila šola prenešana v Užice, nima pravega pomena zaradi tega, ker v njo od blizu ne prihaja naraščaj, medtem ko je gospodarska kriza šoli preprečila dotok učencev iz onih krajev, ki so že od poprej poznali in cenili učilnice puškarske stroke. Že v prvem letu, ko je šola poslovala v Užicah, je bila večina gojencev iz Slovenije. Prirastka ni bilo in tako so zapirali razred za razredom, da ima šola sedaj v svojem edinem — četrtem razredu samo 4 učence, medtem ko je ostalo 6 učiteljev.

Naši obrtniki in trgovci naj bi pa od primera do primera na svojih zborovanjih primerjali besede »Jutra« in njegovih generalov z njihovimi dejanji. Kajti takole po vseh stiskah in polomih bi bil že res čas zato. In zlasti še naj naši gospodarstveniki tudi takoj zahtevajo, da se puškarska šola takoj prestavi iz Uže nazaj v Kranj. Kajti ne samo korist slovenskega narodnega gospodarstva zahteva tako, ampak tudi za državo bo dobro, če bo imela doma dobro puškarsko šolo.

Kultura malih narodov

Nedavno so zborovali sovjetski pisatelji v Moskvi. Sovjetski, to se pravi, pisatelji narodov sovjetske zvezne republike. Na tem zborovanju je govoril tudi Maksim Gorkij. Opozoril je pisatelje malih narodov, ki se jih je precej zbralo, da številno prebivalstva nima nobenega vpliva na kakovost talentov. Tako ima mali norveški narod velikanski kip Hamsuna in Ibsena, Latšji imajo Rainisa, Finci Eina Leina itd. Te besede Gorgega bi lahko spopolnili z neštetimi zgledi iz kulturnega življenja drugih malih narodov in mislimo, da prav mi Slovenci ne bi najslabše odrezali pri tem. In še v enem pogledu bi lahko spopolnili Gorgega. Da so namreč vsi pravi geniji tako zakoreninjeni v svojem narodu, da niti ne morejo, kaj šele da bi hoteli, iztrgati se iz vrojenega okolja. Lahko rečemo celo, da vsak kulturni delavec, zlasti vsak pisatelj, ki ravna drugače, ki bi se rad spogledoval z vsem mogočim in za vse strani, sploh nima pomena in veljave niti v lastnem, niti v tujem narodu, pa naj mu plačana ali omejena žurnalja še tolikani poje slavo. Zakaj bistvo genija, zlasti še književnega genija, je prav njegova globoka zakoreninjenost v narodu, čigar živa beseda je užgala in edina mogla užgati njegov um. Povprečnemu pisarčku tega ni treba: lešcherba njegovega ozkega uma brli

povsod enako slabo in komaj če ima še kakšen drug pomen, ko da se v temi potujoči in luči išoči potnik ne zadene obenj. Prav pri nas Slovencih bi lahko našel vsakdo klasičen primer za to: Prešeren, Cankar na eni strani, na drugi pa Vraz in njegovi še vse manj

Madžar Deak pozna slovensko Koroško

Madžarski politik Ferenc Deak je bil med ustanovitelji avstro-ogrskega dualizma, ali z drugimi besedami, dejanske neodvisnosti madžarske države po nagodbi 1867. leta. Bil je bistroumen človek, ki je dobro poznal slabosti svojega naroda in zaradi tega po pravici ni gledal optimistično v bodočnost. To pričajo njegova pisma, ki jih te dni priobčujemo madžarski listi. V enem izmed njih, ki ga je napisal 1842. leta svojemu svaku, pravi kar naravnost, da bodo nastale slovenske države na tleh Avstrije, če bi le-to omajala kaka vojna z Rusijo. In sicer bi Čehi in drugi Slovani osnovali lastno državo na severu, na jugu pa Južni Slovani, kakor Korošci, Hrvati itd.

Zanimivo je to pismo v več ozirih. Prvič njegovo stvarno gledanje političnih razmer in razvojnih možnosti, drugič pa njegovo poznanje narodnostnih razmer. Zakaj pozabiti ne smemo, da je bilo še 1849. leta v Celovcu, glavnem koroškem mestu, nad 6000 Slovencev in samo okoli 3000 Nemcev, da je bil torej Celovec pred 80 leti in seveda še dolgo pozneje slovensko mesto.

To Deakovo pismo bo kazalo pomoliti tistim koroškim Nemcem in nemškutarjem pod nos, ki govorijo še vedno o stari nemški koroški zemlji.

Pravniška slovenščina

K sestavku pod tem naslovom, ki je izšel v letošnji 40. številki, nam piše g. prof. Koštič:

Kdor ljubi svoj jezik, se zgraža ob neorganski zmesi, ki jo moramo brati dan za dnem v raznih listih. Res je, da je sh. odredba = slov. določba (določilo), sh. sreski = sl. okrajni, sh. uredba = sl. naredba, sh. niz = sl. vrsta, sh. zvanično = sl. uradno itd. Samo v zadnjem odstavku članka trdi pisec, da je »ključavnica« naša pohlevna beseda, »ključanica« pa ne in da je mikavno (= smešno), če kdo piše »ključanica«. Zgodovina našega knjižnega jezika pa pravi, da se je od leta 1551. do 1816. (torej 265 let) pisalo le »ključanica«. Matej Ravnikar je začel pisati ključavnica (Pleteršnik pa ključalnica, kar pa ni obveljalo).

Pisava ključanica je torej konzervativna (drugi bi morda rekli starinska) in ne verjamem, da bi se ji smelo ugovarjati.

Italijanska militaristična vzgoja

Velike manevre italijanske vojske je Mussolini zaključil z napovedjo, da mora Italija postati militarističen tabor bojovniškega naroda. Besedam so sledili ukrepi in zakoni. Po novem zakonu je vsak Italijan vojak, in to »od otroka, ko se začne zavedati, pa dotlej, dokler more prijeti za orožje«.

Predvojaška doba traja poslej v Italiji od osmega do osemnajstega leta. Pouk v »Balilli« se bo vršil na nekaj spartanski način s telesnimi vajami in z vojaško disciplino. »Avangardisti« bodo te vaje poglobili s telovadbo in sportom, s taborenjem na prostem in z vajami v orožju. Z osemnajstim letom preidejo v fašistično milico, nato pa v vojaški kader. Služba v kadru je doslej trajala 18 mesecev, poslej bo tri leta. Vojaško vežbanje se bo vršilo v fašistični milici od osemnajstega do enaindvajsetega leta; torej skupaj šest let pod orožjem.

Vlada si pridržuje pravico, kadarkoli poklicati odsluženega vojaka pod orožje, ne glede na to, da je vsak odslužen vojak dolžan se udeleževati polnih deset let vseh vojaških vaj fašistične milice.

Vsi ti zakoni imajo značaj nekakih preventivnih ukrepov proti občutni brezposelnosti, proti strahotam lakote, zlasti pa proti naraščajočemu nezadovoljstvu v množicah.

Povsod, po vsem svetu, kjer se fašistična miselnost še ni zarila, med zdravo ljudstvo v obliki nekakih političnih bojovniških organizacij v »imenu nacionalizma in narodne sloge«, je treba budno paziti, da se ohranijo demokratične ustanove in svoboščine.

Bodite previdni!

Ob meji v naših krajih imamo že več takih primerov, mnogokrat katerega tudi prezremo in ga ne zabeležimo. Nič čudnega, za nas so to že vsakdanjosti. Pred tednom je brigadir iz obmejne stražnice v Hotedršici dal poklicati k sebi v stražnico Pavšiča Antona, jugoslovanskega državljanca, 53 let starega delavca, očeta treh otrok, po rodu iz Tolmina. Nič hudega sluteč je Pavšič odšel v stražnico, od koder se ni več vrnil. Ko so to domači opazili, so prosili pojasnila obmejne stražnice in brigadirja samega, ki pa je izjavil, kot je to že njegova navada ob takih priklakah, da o Pavšiču ničesar ne ve. Na ženino prošnjo in moledovanje, ki je prinesla možu obleko

NAŠIM NAROČNIKOM!

Tej številki smo priložili pošne položnice. Poslužite se jih vsi, ki ste z naročnino v zaostanku! Prihranite nam osebne opomine! Komur je za list in za stvar, ki jo zastopa, naj se spomni svoje dolžnosti. Zgolj od simpatij naših somišljenikov list ne more živeti. Od vseh zavednih Slovencev pričakujemo, da ga dejansko podprejo.

Uprava.

(Pavšič je šel naravnost iz dela in je bil golorok), je brigadir sprejel, vendar pa ni dal o izginulem nobenih pojasnil.

Domačini, ki so imeli že večkrat priliko spoznati naj bodo v bodoče zelo previdni ter naj ne hodijo v take pasti.

»Istra.«

Popravek in dopolnilo.

V člančiču o dr. Janku Sernecu v zadnji številki se je vrinila tiskarska pomota, da je bil rojen dne 11. oktobra, a mora biti dne 19. oktobra 1834. leta. Zaradi jasnosti dodajam, da je bil za jugoslovansko zadrugo, kjer je trdna osnova krvno sorodstvo, a proti zadrugištvu, kakor je imenoval socializem, ki si upa po njegovem mnenju združiti ljudi za skupno delo brez posebne medsebojne ljubezni.

A-a.

MALI ZAPISKI

NAŠIM NAROČNIKOM V VEDNOST.

Zadnje številke (43) z dne 26. 10. 1934 našega tednika naročniki niso prejeli. Vzrok je bil ta, da je bila naklada te številke »Slovenije« na ljubljanski pošti po policijski upravi zaplenjena ter nje razširjanje prepovedano, preden jo je pošta razposlala. Upravništvo.

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti list »Enakopravnost«, ki izhaja v Clevelandu v Ameriki.

Nova vlada.

Novo vlado je sestavil dosednji ministrski predsednik Uzunović. Iz tega se da sklepati, da v smernicah nova vlada ne bo bistveno drugačna, nego stara. Vseh ministrov je 16, od teh je eden po pokolenju Slovenec.

Stoletnica kulturnega zavoda.

Sto let je poteklo 19. oktobra t. l., kar je bila ustanovljena v Ljubljani trgovska šola, prva šola take vrste na vsem slovanskem jugu. Njen sloves je bil tako velik, da je imela dostikrat več gojencev iz tujine, nego domačih.

Pončenost.

»Frankfurter Zeitung« razmotriva razvoj smučarstva v zadnjih dvajsetih letih. Poročevalec je nekaj nekje slišal tudi o lanskim smučarskih skokih v Planici na Gorenjskem. Pa piše: »Birger Rund je stal v skoku na griču pri Belgradu 92 (dvaindevetdeset) metrov...«

Nova nacionalna igra.

Kupuj domače blago! Svoji k svojim! Pod tema gesloma so se pred kratkim vršili po vsej Jugoslaviji shodi Nar. odbrane. V Ljubljani so gromovniki klicali težke, črne oblake v prvi vrsti nad tvrdo Ba'ta in Tivar. Toda takoj v naslednjih dneh se je vsul iz istih oblakov blagodejen dež samo na njivo ljubljanske NO. V vse trgovine, pisarne in druge javne lokale so začeli »dostavljati« šesterovoglate propagandne tablice, ki jo je pa treba vsako dobro plačati. Cena ji je najmanj 30 Din. Da bo šlo tablice tem več v denar in morda celo za višjo ceno, jih »dostavljajo« tudi takim trgovinam, ki nimajo izključno domačega blaga. Sicer pa lahko gledate tako tablico tudi v izložbenem oknu samega, na shodih toliko obtoževanega — Tivarja. Ne bo dolgo trajalo, pa bo pri NO kupljeno tablico izvesil še Ba'ta.

Demokracija — poročstvo za mir.

V ženevskem »Journal des Nations« razmotri va Viscount Cecil vprašanje diktature in demokracije s stališča miroljubja in pravi: »Narodi, ki imajo ljudska zastopstva, so menda prav posebno miroljubni. Izjavljam lahko, da sta moja lastna dežela, Ameriške združene države in Francija med najbolj miroljubnimi velikimi narodi, v nasprotju s tem, kar pripovedujejo neki ljudje, in da je v bistvu res, če se trdi glede malih narodov, da je njihova ljubezen do miru v naravnostnem razmerju

Listnica uredništva.

G. Sr. Sestavek »Gospodu P. v odgovor« priobčimo zaradi pomanjkanja prostora v prihodnji številki.

Urednik in izdajatelj Fran Radešček v Ljubljani.